

HÉTFŐI HIREK

Történelmi mandzsettagomb, díszmagyar és körüti szendvicsemler

A KORTÁRSÁK MÚZEUMÁBAN

Lassan nyílik a pánccélszekrény ajtaja, s Gerelyes Ede, a Legújabbkori Történelmi Múzeum főigazgatója, féltő gondadal vesz a kezébe egy pár mandzsettagombot. Szamuely Tibor halála után került a csendőrség birtokába, annak anyagából szerezte a múzeum. Szamuelyné emlékei szerint a munkásmozgalom hős mártírja Moszkvából hozta magával, amikor a volt hadifoglyokkal együtt visszatért Magyarországra.

Múzeum. Ez a szó, önkéntelenül régmúlt időket idéz. Az őskorról, az Árpádokról, Mátyás király kályhacsempéiről. Ez a múzeum azonban a kortársak múzeuma. 1917-től napjainkig gyűjti az anyagot, s csak annyiban nyúl vissza 1867-ig, amennyiben ezt az összefüggések megértése megköveteli. Dokumentumokban, fényképekben, az elmúlt évtizedek története vonul fel itt, munkások és szegényparasztoké, tőkésé. A nyomortelep, a Lepsi proletárbútora és a régi kubikostalicska, nagy múltú, harcosszakegyletek féltve őrzött zászlói, a szervezett munkásmozgalom első emlékei. A fényképtárban fegyverterrorista tisztek csoportképei. Vadászatok, gálaestek, Horthy születésnap lakomája. Múzeum... Munkába induló kubikos, aki maga előtt tolja szűrrel letakart talicskáját; munkaeszközét, éléskamráját, lakását. Magántisztviselő a Körúton. Nyakában maga készítette tábla: „Allás nélküli, nős, családos, magántisztviselő, perfect mérlegképes könyvelő, magyar, német levelező, közel húszesztendő nemzetközi kereskedelmi gyakorlati állást, munkát kér.” Szendvicsemler, aki a munkáerejét kínálja. Múzeum... Kormányok esküdtétele. Díszmagyarok, kardok, sujtások, kitüntetések. A Cséri telepen rothadt krumplihéjat guberaló gyerekek. Múzeum... Múzeum... Múzeum...

Az ember örömmel felejté el, hogy ennek a történelmi panoptikumnak ő is szereplője, kortársa volt. S éppen ezért kell rögzíteni, emlékeztetőnek formába önteni mindent. A Legújabbkori Történelmi Múzeum munkatársai féltve őriznek minden kis dokumentumot. Valaki legutóbb odaadta nekik azt a kis bőröndcímke, amit az internált baloldaliaknak, kommunistáknak a csomagjukra kellett szerelni.

— Olyan ez nekünk — mondja a fiatal főigazgató —, mint a régésznek az ókori nyereg egy hiányzó darabja, amiből tovább rekonstruálhatja az egészet. Így éltek az internáltak Magyarországon ezelőtt 20—30—40 esztendővel. Nézzék ezeket a csontfaragásokat. Hajtű, lánca, paraszti munka a zalaegerszegi internálótábor-

ból, a húszas évekből. Ezt a kis komikus kutyát, modern vonalú elefántot, az Óra, Ékszer Vállalat kirakhatná a kirakatba. Munkáskézf faragta a második világháború idején a garanyi internálótáborban.

Rendkívül gazdag képanyag van a második világháborúról. A régi lapok archívumának zúzásokor több mázsa fényképet szállítottak be a göbbelsi propagandahálózat anyagából. Selejtezték, válogatták, maradt egy szekrénykére való. Don-kanyar, Ukrajna, felégetett falvak, megfagyott honvédek, technikailag kifogástalan, retusálatlan hideg, objektív felvételek a Harmadik Birodalom, s vele az úri Magyarország haláláról, a szovjet hadsereg világtörténelmi győzelméről.

Szekrényekben ruhák. Díszmagyar a húszas évekből. Mellette agyonfoltozott, szá-

kadt, ócska munkáskabát. Darnyik Jánosé volt, akit az 1930. szeptember elsejei tüntetésen löttek agyon. Zalka Máté szarvasbőr mellénye. A demokratikus hadsereg első tábornoki köpenye 1945-ből. Bányászubbony és diplomatafrakk. A szociáldemokrata rendezőgárda egyensapkája, s hófehér lovasrendőri díszisak. Múzeum...

Az egyik sarokban kis, kopott üveges szekrény. Kun Béla tartotta benne könyveit moszkvai lakásán. Gyűrű, „Magyar Tanácsköztársaság, 1918” felirattal, Károlyi Mihály leghűségesebb hívei kapták.

Még így, néhány szobába összezsúfolva is döbbenetes erejű anyag. Egy-egy tárgytól szinte lehetetlen elszakadni. Az 1956-ban mártírhalt Mező Imre hagyatéka. Személyes holmija a ma-

történelmének értékes emléktárgya lett.

Egyelőre minden itt húzódik meg szerényen a polcokon, szekrényekben, fiókokban. Ritkán kerül a nagyközönség elé, csak amikor a múzeum nyilvános kiállítást rendez valahol, kölcsönhelyiségben. Emlekezünk „A magyar nép a szocializmus útján” kiállításukra, amelyet a felszabadulás 15. évfordulóján rendeztek, a „Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában” kiállításukra. S akik ezeket látták, nagyon hiányolják, hogy a legújabb kornak nincs állandó kiállítása. De már épül új otthonuk a Várban, ahová gyermekeinkkel kézenfogva elzarándokolhatunk majd, hogy tanítsuk őket, s...csendes tiszteletadásra. Mi, akiknek életében ezek az anyagok, ezek a dokumentumok már múzeumi tárggyá váltak.

Faludi András